

Nota de informare privind jurisprudența Curții nr. 176

Iulie 2014

Centrul de Resurse Juridice împotriva României (MC) – 47848/08

Hotărârea din 17.7.2014 (MC)

Art. 34

Locus standi

Calitatea unei organizații neguvernamentale de a introduce o cerere în numele unui pacient bolnav mintal decedat

Art. 2

Obligații pozitive

Neacordarea îngrijirilor corespunzătoare unui pacient bolnav mintal și seropozitiv: *încălcare*

Art. 46

Art. 46 § 2

Executarea unei hotărâri

Măsuri generale

Statul pârât era obligat să ia măsuri generale pentru a asigura reprezentarea independentă a unei persoane cu handicap mintal

În fapt – Cererea a fost introdusă de o organizație neguvernamentală, Centrul de Resurse Juridice (CRJ), în numele unui tânăr rom, domnul Valentin Câmpeanu, care a decedat în 2004 la vârsta de 18 ani. Domnul Câmpeanu a fost plasat într-un orfelinat încă de la nașterea sa, după ce a fost abandonat de mama sa. În copilărie, a fost diagnosticat HIV seropozitiv și încadrat în gradul grav de handicap mintal. La împlinirea vârstei majoratului, a trebuit să plece din centrul pentru copii handicapați în care stătuse și a fost supus unor evaluări în vederea plasamentului într-o instituție specializată. După ce mai multe instituții au refuzat să-l interneze din cauza afecțiunii sale, acesta a fost internat în cele din urmă într-o unitate medico-socială, care i-a constatat starea avansată de degradare psihiatrică și fizică, lipsit fiind de medicamente antiretrovirale și suferind de malnutriție. Câteva zile mai târziu, a fost internat într-un spital de psihiatrie, după ce a prezentat un comportament hiper-agresiv. Spitalul respectiv declarase anterior că nu era dotat pentru îngrijirea pacienților seropozitivi. Acolo a fost remarcat de o echipă de reprezentanți CRJ, care au raportat că l-au găsit singur într-o încăpere neîncălzită, doar cu o bluză de pijama și într-un pat fără lenjerie. Deși nu se putea alimenta singur și nu se putea deplasa singur la toaletă, personalul spitalului a refuzat să-i acorde asistență, de teamă să nu contracteze HIV. Tânărul refuza mâncarea și medicamentele, așa că era hrănit doar cu glucoză în perfuzie. Membrii CRJ au concluzionat că spitalul nu îi acordase tânărului tratamentul și îngrijirile cele mai elementare. Domnul Câmpeanu a decedat în aceeași seară.

Conform raportului CPT* din 2004, în 2003 și în primele cinci luni din 2004 decedaseră în total 109 pacienți în condiții suspecte la spitalul de psihiatrie respectiv, principalele cauze de deces fiind stopul cardiac, infarctul miocardic și bronhopneumonia; vârsta medie a pacienților decedați era de 56 de ani, unii dintre aceștia având vârste sub 40 de ani. CPT a constatat că unii dintre pacienți nu au primit îngrijiri suficiente. Acesta a remarcat, de asemenea, precaritatea resurselor umane și materiale, precum și carențele grave în materie de calitate și cantitate a alimentelor și lipsa încălzirii.

În drept – Art. 34: Curtea a respins excepția preliminară ridicată de Guvern, conform căreia CRJ nu avea calitate procesuală pentru a introduce cererea. Curtea a admis că CRJ nu putea fi considerat

victimă a pretinselor încălcări ale Convenției deoarece domnul Câmpeanu a fost în mod incontestabil victima directă; totodată, CRJ nu a demonstrat existența unei „legături strânse” cu acesta și nu a pretins a avea un „interes personal” în a menține capetele de cerere în cauză în fața Curții pentru a putea fi considerat victimă indirectă. Cu toate acestea, având în vedere circumstanțele excepționale ale cauzei și gravitatea acuzațiilor formulate, trebuia să i se recunoască CRJ calitatea procesuală de reprezentant al domnului Câmpeanu, chiar dacă nu a primit o împuternicire pentru a acționa în numele tânărului și chiar dacă acesta a decedat înainte de introducerea cererii.

Astfel, Curtea a reținut că speța se referă la un tânăr rom extrem de vulnerabil, cu deficiențe mintale severe și infectat cu HIV, care a fost în grija autorităților publice de-a lungul întregii vieți și a decedat în spital ca urmare, pare-se, a neglijenței. Având în vedere vulnerabilitatea sa extremă, acesta nu era capabil să introducă singur o astfel de procedură în fața instanțelor interne, fără sprijin și consiliere juridică adecvate. La momentul decesului, domnul Câmpeanu nu avea rude apropiate cunoscute. În urma decesului acestuia, CRJ s-a angajat într-o serie de proceduri interne pentru a clarifica circumstanțele decesului. Este de o importanță considerabilă faptul că nici capacitatea procesuală a CRJ de a acționa în numele domnului Câmpeanu, nici observațiile formulate în numele său către autoritățile medicale și judiciare interne nu au fost în niciun mod puse la îndoială sau contestate. Statul nu a desemnat nicio persoană competentă sau tutore pentru a-i apăra interesele, în ciuda obligației legale care prevedea o astfel de măsură. CRJ nu a intervenit în calitate de reprezentant decât cu scurt timp înainte de moartea tânărului – când, în mod clar, acesta se afla în imposibilitatea de a-și exprima orice dorință sau opinie cu privire la propriile nevoi și interese și, *a fortiori*, cu privire la posibilitatea de a formula o acțiune. Constatarea imposibilității CRJ de a-l reprezenta pe domnul Câmpeanu în aceste circumstanțe ar implica riscul ca statul pârât să fie exonerat de răspundere ca urmare a nerespectării obligațiilor legale de a numi un reprezentant legal. A recunoaște calitatea CRJ de a acționa ca reprezentant al domnului Câmpeanu era în concordanță cu abordarea Curții în cauzele având ca obiect dreptul la control judiciar, vizat de art. 5 § 4 din Convenție în cazul „alienaților” [art. 5 § 1 lit. e)]. În aceste cazuri, este necesar ca persoana în cauză să aibă acces la instanță și să aibă ocazia de a fi audiată personal sau, după caz, printr-o formă de reprezentare. În consecință, CRJ avea calitatea de reprezentant *de facto* al domnului Câmpeanu.

Concluzie: excepție preliminară respinsă (unanimitate).

Art. 2: Deciziile privind plasamentul și internarea domnului Câmpeanu au fost luate, în esență, în funcție de disponibilitatea unităților de a-l primi pe pacient, nu în funcție de capacitatea unităților de a-i oferi sprijin și îngrijiri medicale adecvate. Domnul Câmpeanu a fost inițial internat la unitatea medico-socială, care nu era pregătită să se ocupe de pacienți cu tulburări mintale. În cele din urmă, a fost internat la spitalul de psihiatrie, deși acesta refuzase anterior să-l interneze pe motiv că nu avea mijloacele necesare pentru tratamentul HIV. Tânărul a fost transferat de la o unitate la alta fără un diagnostic adecvat și fără o monitorizare adecvată și într-o desconsiderare totală față de starea sa reală de sănătate și față de nevoile sale medicale esențiale. Trebuie remarcată în special neglijența autorităților, care nu s-au asigurat că acesta primește medicamente antiretrovirale. Tratamentul acordat domnului Câmpeanu a constat în principal în administrarea de sedative și vitamine, nefiind efectuată nicio investigație medicală serioasă pentru a stabili cauzele stării sale mintale, mai ales ale comportamentului său agresiv brusc.

Curtea a subliniat că domnul Câmpeanu și-a petrecut întreaga viață în grija autorităților, cărora le revine așadar obligația de a răspunde în privința tratamentului. Acestea erau conștiente de condițiile îngrozitoare din spitalul de psihiatrie, unde lipsa încălzirii și a unei alimentații adecvate, precum și lipsa de personal și de resurse medicale, în special de medicamente, a provocat o creștere a numărului de decese în cursul iernii din 2003. Răspunsul autorităților a fost însă necorespunzător. Decizând internarea domnului Câmpeanu în acel spital, în ciuda unei vulnerabilități deja crescute, autoritățile i-au pus în mod nejustificat viața în pericol; totodată, neîndeplinirea în mod continuu de către personalul medical a obligației de a-i asigura un tratament și îngrijiri adecvate a constituit un alt factor hotărâtor în decesul prematur al acestuia. Pe scurt, autoritățile nu i-au asigurat domnului Câmpeanu nivelul necesar de protecție a vieții sale.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

De asemenea, Curtea a constatat, în unanimitate, încălcarea art. 2 din Convenție sub aspect procedural prin faptul că autoritățile nu au organizat o anchetă efectivă asupra circumstanțelor decesului, precum și încălcarea art. 13 coroborat cu art. 2 prin faptul că statul nu a garantat și nu a pus în aplicare un cadru legal adecvat care ar fi permis examinarea de către o autoritate independentă

a acuzațiilor de încălcare a dreptului la viață al domnului Câmpeanu.

Art. 46: Curtea recomandă României să aibă în vedere măsuri generale pentru a se asigura că persoanele cu handicap mintal aflate într-o situație comparabilă beneficiază de o reprezentare independentă, care să le permită să adreseze unei instanțe sau oricărui alt organism independent plângeri întemeiate pe Convenție în ceea ce privește sănătatea și tratamentul acordat.

Art. 41: Nu au fost formulate pretenții cu titlu de despăgubiri.

* Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Redactat de grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.

Note de informare privind jurisprudența (*Case-law Information Notes*)